30.3.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys (HE 39/2021) laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Talousvaliokunta on pyytänyt Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä lausuntoa otsikkoasiassa. MaRa lausuu seuraavan.

Hyvän lainvalmistelutavan mukaista ei ole, että näin laaja ja perusoikeuksiin sekä yrittäjien ja työntekijöiden toimeentuloon syvästi vaikuttava lainsäädäntö on valmisteltu ilman, että siitä on kuultu ennen hallituksen esityksen antamista niitä, joihin esitys vaikuttaa. Esityksen valmistelu olisi voitu aloittaa aiemmin, jotta esitys olisi voitu valmistella hyvän lainvalmistelutavan mukaisesti. Tällä olisi voitu vähentää hallitukseen esitykseen sisältyviä ongelmia. Se, että asianosaiset voivat osoittaa ongelmalliset kohdat vasta asian eduskuntakäsittelyssä, ei ole hyvän lainvalmistelutavan mukaista.

MaRa toteaa, että näin syvälle yritysten ja niiden työntekijöiden oikeuksiin kajoavan lain valmistelussa tulee kuulla asianosaisia jo ennen hallituksen esityksen antamista hyvän lainvalmistelutavan mukaisesti.

Matkailu- ja ravintola-alan yritysten taloudellisesta tilanteesta

Yli vuoden jatkunut koronapandemia ja tiukat matkustus-, ravintola- ja yleisötilaisuuksien rajoitukset sekä etätyö ja -opetus ovat romahduttaneet matkailu- ja ravintola-alan yritysten ja työntekijöiden talouden. Maaliskuun alussa tekemämme jäsenkyselyn mukaan yli 70 prosenttia yrityksistä menettää vähintään puolet liikevaihdostaan maalis-toukokuussa verrattuna vuoden 2019 vastaavaan aikaan. Jäsenkyselyn mukaan 24 prosenttia yrityksistä arvioi olevansa konkurssiuhan alla syyskuuhun mennessä ja 3 prosenttia lopettaneensa toimintansa. Maaliskuun alun jälkeen päätetyt ravintoloiden sulkemiset ja tartuntatautilain 58 g §:n perusteella toimeenpannut asiakastilojen sulkemiset ovat heikentäneet yritysten taloudellista tilannetta ja tulevaisuuden näkymiä merkittävästi.

MaRan pääkaupunkiseudun ja Turun hotelleille tekemän kyselyn mukaan liikkumisrajoitukset sulkisivat jopa 20 hotellia jo aiemmin suljettujen lisäksi.

Hallituksen esityksen mukaiset liikkumisrajoitukset heikentäisivät dramaattisesti matkailu- ja ravintola-alan yritysten ja työntekijöiden taloudellista tilannetta sekä liikkumisrajoitusten piirissä olevilla että niiden ulkopuolisilla alueilla. Uudenmaan ja Varsinais-Suomen osuus Suomen majoitusalan

liikevaihdosta on lähes 40 prosenttia ja henkilötyövuosista lähes 35 prosenttia sekä ravintola-alan liikevaihdosta ja henkilötyövuosista hieman yli 50 prosenttia. Alan ongelmien syvyydestä osoituksena on tämän vuoden tammi-helmikuun majoitusmyynti. Sen arvo on 65 prosenttia pienempi kuin viime vuonna.

Hallitus esittää liikkumisrajoituksia asiakas- ja majoitustilojen sulkemisen sijaan. Kyse on todellisuudessa näiden tilojen sulkemisesta ja elinkeinotoiminnan kieltämisestä, koska asiakkaat eivät voi tulla laillisesti yrityksen tiloihin. Hallitus lienee valinnut tämän sääntelyvaihtoehdon siksi, että sulkemistapauksessa päätöksen yrityksille aiheuttamien vahinkojen korvausvelvollisuus olisi laajempi eduskunnan aiempien päätösten mukaisesti.

Hallitus ei esitä vastaavanlaista sulkemiskorvausta kuin ravintoloita suljettaessa tai aluehallintovirastojen ja kuntien sulkiessa asiakastiloja tartuntatautilain 58 g §:n perusteella. Hallitus katsoo, että kustannustukityyppinen kiinteiden joustamattomien kulujen korvaaminen olisi riittävää. Alan yritykset ovat kuitenkin niin heikossa taloudellisessa tilanteessa, että valtion tulee korvata yritysten kaikki joustamattomat kulut täysimääräisesti.

Liikkumisrajoitukset vaikuttavat kaikkein raskaimmin hotelleihin ja hostelleihin (jäljempänä käytetään yhteisnimitystä hotelli), ja erityisesti pääkaupunkiseudulla ja Turussa. Jos lakiesitys hyväksyttäisiin hallituksen esittämässä muodossa, pääkaupunkiseudun ja Turun hotellit voisivat majoittaa vain komennustyöntekijöitä, ulkomaalaisia ja muita sellaisia henkilöitä, joiden väliaikainen asuinpaikka hotelli on. Näitä asiakkaita on kuitenkin niin vähän, että moni hotelli sulkee ovensa. Tämä saattaa johtaa siihen, että esimerkiksi komennustyöntekijät joutuvat muuttamaan yhteismajoitukseen pois hotelleista. Helsinkiläisten, espoolaisten, vantaalaisten ja turkulaisten puuttuminen vaikuttaisi erittäin negatiivisesti myös sulkualueen ulkopuolella olevien hotellien taloudelliseen tilanteeseen.

Liikkumisrajoitukset vaikuttavat erittäin kielteisesti myös kaikentyyppisiin ravintoloihin varsinkin, jos liikkumisrajoitukset jatkuisivat ravintoloiden sulun jälkeenkin. Se tarkoittaisi käytännössä sulun jatkamista toisella nimellä ilman sulkemisesta maksettavaa korvausta.

Liikkumisrajoituksilla olisi erittäin kielteiset vaikutukset myös huvipuistoihin, leikkipuistoihin, kylpylöihin, kongresseihin, messuihin, liikenneasemiin, keilahalleihin, leirintäalueisiin ja hiihtokeskuksiin. Jos liikkumisrajoitukset ulottuisivat kesään, negatiiviset vaikutukset ulottuisivat myös festivaaleihin ja muihin vain kesällä toimiviin matkailu- ja ravintola-alan yrityksiin.

MaRa katsoo, että

- **matkailu- ja ravintola-alan yritysten ja työntekijöiden taloudellinen tilanne on erittäin heikko jo ilman liikkumisrajoituksiakin.**

- **liikkumisrajoitukset iskevät koko matkailu- ja ravintola-alaan ja sen työntekijöihin.**
- **järeimmät negatiiviset vaikutukset kohdistuvat pääkaupunkiseudulle ja Turkuun ja etenkin hotellielinkeinoon. Vaikutukset ulottuvat kuitenkin koko Suomeen helsinkiläisten, espoolaisten, vantaalaisten ja turkulaisten asiakkaiden puuttumisen vuoksi.**
- **liikkumisrajoituksissa on todellisuudessa kysymys liiketoiminnan kieltämisestä.**
- **jos eduskunta päättää hyväksyä hallituksen esityksen ja valtioneuvosto asettaa liikkumisrajoitukset jollekin alueelle, valtion tulee korvata yritysten joustamattomat kulut täysimääräisesti.**

Vaihtoehtoisista rajoitustoimista

Hallituksen tavoitteena on estää koronaviruksen hallitsematon leviäminen ja siitä aiheutuva tehohoidon kasvu, johon resurssit eivät riitä. Tavoitteet ovat kannatettavia. Hallituksen ja THL:n edustajat ovat kertoessaan hallituksen esityksestä todenneet, mitä esityksellä pyritään estämään. Hallitus pyrkii estämään yksityiset kokoontumiset ja juhlat. Tartuntoja on lähtenyt liikkeelle myös työmailta, joissa on paljon ulkomaalaisia työntekijöitä ja jotka ovat yhteismajoituksessa. Suuri osa tartunnoista etenkin pääkaupunkiseudulla on maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä.

MaRa katsoo, että rajoitustoimet tulee kohdistaa sinne, missä koronavirus tarttuu laajemmin. Esitetyn kaltaiset kaikkiin sulkualueella asuviin kohdistetut liikkumisrajoitukset eivät ole välttämättömiä eivätkä oikeasuhtaisia koronaviruksen leviämisen estämiseksi. Ne ovat kohtuuttomia ottaen huomioon niiden erittäin negatiiviset taloudelliset ja henkiset seuraukset muun muassa matkailu- ja ravintola-alan yrittäjille ja työntekijöille.

Yksityiskohtaiset kommentit

2 § Liikkumisvapauden rajoitus ja kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttö

Säännösehdotuksen 2 momentin mukaan valtioneuvosto voisi antaa liikkumisrajoituksia koskevan asetuksen määräajaksi, enintään 21 vuorokaudeksi.

Liikkumisrajoitukset merkitsevät raskasta poikkeusta paitsi liikkumiseen, myös perustuslaissa turvattuihin elinkeinovapauteen ja omaisuudensuojaan sekä työntekijöiden oikeuteen työhön. Esitetty 21 vuorokauden määräaika on liian pitkä.

MaRa katsoo, että määräaika voi olla enintään 14 vuorokautta.

3 § Poikkeukset liikkumisrajoitukseen

Säännösehdotuksen 2 momentin 1 kohdan mukaan liikkumisoikeus on silloin, jos liikkuminen on välttämätöntä ruoan hankkimiseksi.

Säännösehdotuksen mukaan ihmisillä on oikeus hakea ruoka ravintolasta. Säännösehdotuksen perusteluissa todetaan, että säännös mahdollistaisi myös esimerkiksi ennakolta tilatun ruoan noutamisen ravitsemisliikkeestä. Vaikka kyseessä onkin esimerkki, on tärkeää, että valiokunta toteaisi, että asiakkaalla on oikeus myös noutaa ruoka-annos ravintolasta ilman ennakkotilausta. Tämä on välttämätöntä kilpailuneutraaliussyistä, koska henkilö voi hakea ruoka-annoksen vähittäiskaupan sushi- tai salaattibuffetista tilaamatta sitä ennakolta.

MaRa pyytää, että valiokunta toteaisi mietinnössään nimenomaisesti, että asiakkaalla on oikeus noutaa ravintolasta myös sellainen ruoka-annos, jota hän ei ole tilannut ennakkoon.

Säännösehdotuksen 2 momentin 12 kohdan mukaan liikkumisoikeus on silloin, kun henkilö siirtyy omistuksessaan ja pysyvässä hallinnassaan olevalle vapaa-ajan asunnolle.

Säännösesitys on monelta osin erittäin ongelmallinen. Se ei mahdollista sulkualueen asukkaille siirtymistä sulkualueella eikä sen ulkopuolelle muuten kuin omistamaansa vapaa-ajan asuntoon tai vapaa-ajan asuntoon, joka on hänellä pysyvässä hallinnassa. Se sulkee pois henkilön majoittumisen hotellissa sulkualueella ja sen ulkopuolella, samoin kuin majoittumisen lyhytaikaisesti vuokraamassaan mökissä.

Hotelleissa ei ole ollut yhtään koronatartuntaa

MaRan tiedossa ei ole yhtään koronatartuntaa hotelleissa. Kun hallitus esittää käytännössä hotellitoiminnan kieltämistä sulkualueella ja siten jyrkkää puuttumista omaisuudensuojaan ja elinkeinonharjoittamisen vapauteen, hallituksen tulisi perustella, miksi hotellimajoituksen kieltäminen sulkualueen asukkailta ja sulkualueelle tulijoilta on kielletty. Koska hotelleissa ei ole ollut koronatartuntoja, hotellimajoituksen kieltäminen ei ole välttämätöntä eikä oikeasuhtaista.

Säännösehdotus kieltää ns. staycation -majoituksen

Säännös kieltää sulkualueella asuvia henkilöitä asumasta sulkualueen hotelleissa. Kiellolle ei ole hyväksyttävää ja perustuslainmukaista perustetta. Asiakas tai asiakkaat viettävät aikaa omissa hotellihuoneissaan. He liikkuvat ainoastaan hakiessaan aamupalan tai muuta ruokaa. Muuten asiakas liikkuu vain hotelliin tullessaan ja sieltä poistuessaan. Tähän ei liity koronatartunnan riskiä.

Säännösehdotus kieltää sulkualueen ulkopuolelta tulevien majoituksen sulkualueen hotellissa

Säännösehdotuksen mukaan sulkualueen ulkopuolella asuvat henkilöt eivät voisi majoittautua sulkualueella olevassa hotellissa. Tästä ainoana poikkeuksena olisivat hallituksen esityksen perustelujen mukaan vakituisesti tai tilapäisesti hotellissa asuinpaikkaa pitävät ja ulkomaalaiset, joilla ei ole Suomessa muuta asuinpaikkaa. Nämä eivät kuitenkaan riitä pitämään hotellitoimintaa edes siinä määrin kannattavana, että hotellit pysyisivät auki. Hallitus ei ole esittänyt esityksessään perusteluita sille, miksi sulkualueen ulkopuolelta tulevat eivät voisi majoittautua sulkualueen hotelleissa.

Yhä useampi hotelli sulkeutuu Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Turussa

MaRa on tehnyt kyselyn sulkualueilla oleville hotelliyrityksille. Monta hotellia on suljettu jo ennen liikkumisrajoituksia. Jos liikkumisrajoitukset tulisivat voimaan hallituksen esittämässä muodossa, jopa 20 hotellia sulkeutuu. Reilusti yli puolet hotelleista pääkaupunkiseudulla ja Turussa on suljettuina ilman liikkumisrajoituksiakin. Liikkumisrajoitukset tarkoittaisivat hotelliyritysten tappioiden kasvamista entisestään ja lukuisten työntekijöiden lomautuksia.

Sulkualueen asukkaiden majoittuminen sulkualueen ulkopuolisissa hotelleissa

Säännösehdotuksen mukaan sulkualueiden asukkaiden ei olisi sallittua majoittautua sulkualueen ulkopuolisissa hotelleissa. Säännösehdotuksen perusteluissa ei ole millään tavalla perusteltu kieltoa. Sulkualueella asuu noin 1,4 miljoonaa asukasta. Heidän poissaolonsa vaikuttaa erittäin negatiivisesti myös muun Suomen hotellitoimintaan ja sen myötä kotimaan matkailuun.

Hotellit tarjoavat asiakkailleen palveluja terveysturvallisesti, joten ei ole olemassa perusteita sille, etteivät sulkualueen asukkaat saisi majoittautua sulkualueen ulkopuolisissa hotelleissa.

Mitä edellä tässä kohdassa on lausuttu hotelleista, koskee myös mökkikyliä ja leirintäalueita.

Säännösehdotuksen mukaan sulkualueen asukas ei voisi mennä vuokraamalleen mökille sulkualueella eikä sen ulkopuolella. Hallitus ei ole esittänyt perusteluja sille, miksi henkilö voisi mennä omistuksessaan olevalle mökille, mutta ei vuokramökille. Hallitus kohtelee eriarvoisesti sulkualueen asukkaita sen mukaan, onko heillä omistuksessaan mökki vai ei.

MaRa katsoo, että

- **hallitus ei ole esittänyt lainkaan perusteluja sille, miksi sulkualueen asukkaat eivät voisi majoittautua hotelleissa.**

- **hotellit ovat koko korona-ajan tarjonneet palveluja terveysturvallisesti, mistä osoituksena on, ettei tiedossamme ole yhtään koronatartuntaa hotelleissa.**
- **hallituksen ja THL:n on esitettävä pitävä näyttö siitä, että korona on tarttunut hotelleissa, jos hotellitoiminnalle aiotaan asettaa rajoituksia.**
- **liikkumisrajoitukset vaikuttaisivat erittäin kielteisesti jo muutenkin valtavia tappioita koronan takia kärsineeseen hotellialaan ja työntekijöihin niin sulkualueella kuin sen ulkopuolella.**
- **liikkumisrajoitukset sulkevat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Turussa jopa 20 hotellia jo aiemmin suljettujen lisäksi.**
- **hallitus kohtelee eriarvoisesti sulkualueiden asiakkaita sen mukaan, onko heillä omistuksessaan mökki vai vuokraavatko he sen.**
- **liikkumisrajoitukset hotelliin ja vuokratulle vapaa-ajan asunnolle siirtymiseksi eivät ole perustuslain mukaisia, koska rajoitukset eivät ole välttämättömiä eivätkä oikeasuhtaisia.**

  MaRa katsoo, että säännösehdotus tulee muuttaa seuraavaan muotoon: hotellimajoitukseen tai muuhun vastaavaan majoitukseen sekä omistusoikeuden tai sopimuksen perusteella käytössään olevalle vapaa-ajan asunnolle siirtymiseksi.

Säännösehdotuksen 3 momentin mukaan virkistäytymis- ja kuntoilutarkoituksessa tapahtuva ulkoilu olisi sallittu vain sulkualueella. Säännösehdotuksen perusteluissa ei ole millään tavalla perusteltu, miksi virkistäytyminen ja kuntoilu on sallittua vain sulkualueella.

Säännös johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin. Esimerkiksi helsinkiläinen voisi käydä ulkoilemassa Nuuksion kansallispuistossa, mutta ei Sipoonkorven kansallispuistossa. Samanlainen tilanne on myös esimerkiksi seikkailupuistojen ja maastopyöräilyn osalta.

Virus ei leviä ulkoiltaessa. Säännösehdotuksen liikkumisrajoitus ei ole välttämätön eikä oikeasuhtainen. Tämän vuoksi se on perustuslain vastainen.

MaRa katsoo, että säännöksestä tulee poistaa rajoitus liikkumisesta vain sulkualueella.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja